

รายงานสรุปสาระสำคัญของการสัมมนา

FPRI-FTA Seminar Series ครั้งที่ 4

“การติดตาม ประเมินผลกระทบและมาตรการบรรเทาผลกระทบ: FTA ไทย-นิวซีแลนด์”

วันพฤหัสบดีที่ 16 กันยายน 2547 ณ โรงแรมสยามซิตี้

สถานการณ์ในตลาดอาหารนมโลก

Mr Mark Voobergen Global Specialist จาก Rabobank เห็นว่า ภาคการค้าผลิตภัณฑ์นมในตลาดโลกได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วกว่าภาคการผลิต โดยมีผู้ค้ารายใหญ่ในปัจจุบัน คือ อีซู ออสเตรเลีย และ นิวซีแลนด์ อย่างไรก็ตาม บทบาทของอีซูในตลาดผลิตภัณฑ์นมระดับโลกมีแนวโน้มที่ลดลงเป็นลำดับ

นอกจากนี้ ราคาของผลิตภัณฑ์นมในตลาดโลกยังมีความผันผวนอย่างมากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศผู้ผลิตที่สำคัญได้พยายามปรับปรุงนโยบายทางการค้าผลิตภัณฑ์นม ตัวอย่างเช่น ความพยายามของอีซูในการปฏิรูปนโยบายเพื่อเตรียมการสำหรับการเจรจาการค้าโลกในรอบต่อไป ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพูดถึงการเปิดเสรีตลาดผลิตภัณฑ์นมแต่ยังไม่ได้มีการดำเนินการใดๆ ซึ่งการเปิดเสรีนี้จะทำให้ราคาผลิตภัณฑ์นมในตลาดโลกมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น สำหรับประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ตลาดผลิตภัณฑ์นมได้มีการเปิดเสรีอย่างเต็มรูปแบบแล้ว และในระดับเวทีการค้าโลก การเจรจามีความคืบหน้าแม้จะเป็นไปอย่างช้า ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายการค้าเสรีอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

ในอนาคตคาดว่า ภาพรวมของตลาดผลิตภัณฑ์นมของโลกจะเปลี่ยนแปลงไป โดยนิวซีแลนด์ ออสเตรเลียจะเป็นผู้ผลิตและส่งออกสำคัญ ในขณะที่ประเทศผู้นำเข้าต่างๆ มีแนวโน้มที่พัฒนาอุตสาหกรรมนมในประเทศของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ข้อตกลงการค้าเสรีขององค์การการค้าโลกจะมีผลต่อรูปแบบการค้าและราคาของผลิตภัณฑ์นมระหว่างประเทศ

สำหรับผลกระทบของการเปิดเสรีต่อผู้ผลิตนมในประเทศไทยนั้น เห็นได้ว่าข้อได้เปรียบในเรื่องของความสดของผลผลิตเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้ผลิตในประเทศแข่งขันได้ เนื่องจาก สัดส่วนต้นทุนในการผลิตของประเทศไทยนั้นยังสูงกว่าผู้ผลิตชั้นนำในระดับโลก โดยเมื่อมีการเปิดเสรีจะทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านราคามากขึ้น เนื่องจากอัตรารายได้นำเข้าที่ลดลง

อย่างไรก็ตาม อนาคตของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมของไทยนั้น ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงคุณภาพ วิธีการเลี้ยงดูและการผลิต เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์นมนำเข้า

โครงสร้างและสถานการณ์ของตลาดอาหารนมไทย

อาจารย์ วิโรจน์ เดชนำบัญชาชัย จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เห็นว่า โครงสร้างอุตสาหกรรมนมของไทยพึ่งพาการนำเข้านมผงเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์นม เช่น นมข้นหวานและนมข้นจืด ส่วนผสมในการผลิตเค้กและขนม เป็นต้น

นมผงนำเข้านี้ถือเป็นคู่แข่งที่สำคัญของน้ำนมดิบที่ผลิตในประเทศ (นมผงพร้อมไขมันเนย มีการนำเข้าจริงที่สูงกว่าโควตามาก แต่ก็มีความแนวโน้มลดลง ในขณะที่นมผงเต็มไขมันเนยมีแนวโน้มการนำเข้าสูงขึ้น แม้ว่าราคาจะสูงกว่านมผงพร้อมไขมันเนย แต่ไม่มีโควตานำเข้า) ดังนั้น ผู้ผลิตในประเทศจะต้องพัฒนาประสิทธิภาพในการผลิต รวมทั้งการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยเกษตรกรจะต้องมีการปรับตัวโดยเน้นการศึกษา การฝึกอบรมและเพิ่มประสิทธิภาพในระบบการจัดการฟาร์ม และนอกจากนี้ควรส่งเสริมให้มีการรวมตัวของสหกรณ์โคนมมากขึ้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีแนวโน้มในการเลี้ยงโคนมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีสัดส่วนต้นทุนในการเลี้ยงโคนมที่อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะต้นทุนค่าอาหารสัตว์ที่สูงกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อพิจารณาข้อมูลการนำเข้านมผงพร้อมไขมันเนยของประเทศไทยจะพบว่า นิวซีแลนด์เป็นแหล่งนำเข้านมผงพร้อมไขมันเนยที่สำคัญในอันดับต้นๆ ของไทย เมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างสองประเทศ คาดว่าจะมีผลกระทบต่อผู้ผลิตน้ำนมดิบภายในประเทศไทยเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าของนิวซีแลนด์

ข้อเสนอในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมอาหารนมไทยและบรรเทาความ

เดือดร้อน

ข้อเท็จจริง ราคาน้ำนมดิบไทยเมื่อเปรียบเทียบกับราคานมผงนำเข้ามีความแตกต่างกันโดยราคาน้ำนมดิบหน้าโรงงานเฉลี่ยอยู่ที่ 12.50 บาทต่อกก. โดยที่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้ราคาโดยเฉลี่ยที่ 11.50 บาทต่อกก. ในขณะที่เดียวกันราคานมผงพร้อมไขมันเนยในตลาดโลกในช่วงที่ผ่านมา อยู่ระหว่าง 1,700-2,100 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณจะพบว่า ราคาในประเทศหน้าโรงงานแพงกว่าราคานมผงละลายน้ำอยู่ในช่วง 0.65-2.91 บาทต่อกก.

เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อช่วงห่างของราคาค้างกล่าวและต่อการแข่งขันของนมดิบผลิตในประเทศกับนมผงนำเข้าจะพบว่า หากราคานมผงพร้อมมันเนยในตลาดโลกสูงขึ้น นำนมดิบผลิตในประเทศจะแข่งขันได้ดีขึ้น และในทางกลับกัน เมื่อราคานมผงพร้อมมันเนยในตลาดโลกลดลง นมดิบผลิตในประเทศก็จะแข่งขันได้แย่ง และถ้าค่าเงินบาทแข็งขึ้นเมื่อเทียบกับเงินยูเอสดอลลาร์ จะทำให้ผู้เลี้ยงโคนมในประเทศมีความสามารถแข่งขันได้แย่ง แต่ถ้าค่าเงินบาทอ่อนลง ผู้เลี้ยงโคนมจะแข่งขันได้ดีขึ้น

ภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก ปริมาณนำเข้านมผงพร้อมมันเนยมีโควตาผูกพันตาม WTO เท่ากับ 53,889 และ 55,000 ตัน สำหรับปี 2546 และ 2547 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ปี 2546 ประเทศไทยมีการนำเข้าจริง 73,657 ตัน ซึ่งเป็นการนำเข้าเกินโควตาถึง 36.7% โดยเป็นการนำเข้าจากออสเตรเลีย 12,436 ตัน และนิวซีแลนด์ 18,613 ตัน

สำหรับกรณีข้อตกลงการค้าเสรี ไทย-นิวซีแลนด์ มีกำหนดการที่จะเริ่มเจรจาในปี 2005 เมื่อเราอ้างอิงจากกรอบ FTA ไทย-ออสเตรเลีย จะเห็นได้ว่า การนำเข้านมผงพร้อมมันเนยจากออสเตรเลียในปี 2546 สูงกว่าโควตาตามกรอบ FTA ในปี 2546 อยู่ 5.6 เท่า และสูงกว่าโควตาตามกรอบ FTA ในปี 2568 อยู่ 3.5 เท่า สำหรับในส่วนของอัตราภาษีนำเข้านมผงพร้อมมันเนยจากออสเตรเลียในปี 2546 ทั้งในและนอกโควตานั้นอยู่ที่ 5% และ 216% ตามลำดับ แต่เก็บจริง 5% ทั้งหมด (ตามกรอบ FTA ไทย-ออสเตรเลีย อัตราภาษีในโควตาที่ 5% จะเริ่มปี 2563)

ข้อเสนอแนะ ดร.พิชญ์ นิตย์เสมอ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง ได้เสนอแนะยุทธศาสตร์สำหรับผู้เลี้ยงโคนมในประเทศ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ด้านอุปทานว่า ควรมีการพัฒนาพันธุ์โค ดังเช่น โครงการโคฟรีบราที่ปากช่อง (ขณะนี้อยู่ในขั้นทดลอง) ควรมีการวิจัยอาหารสัตว์ เช่น พันธุ์หญ้าที่มีโปรตีนสูง การลดอาหารข้นและเพิ่มอาหารหยาบ (โดยเฉพาะตั้งแต่เมื่อเป็นลูกโค) และทำให้การผสมติดสูงขึ้น สำหรับยุทธศาสตร์ด้านอุปสงค์ ซึ่งเกี่ยวกับด้านการบริโภค ควรมีการกระตุ้นการบริโภคนมสด และมีการกำหนดนิยามนมสดที่ชัดเจน และยุทธศาสตร์ด้านการตลาดเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคเข้าใจเรื่องนมมากขึ้น

สำหรับโครงสร้างทางสถาบันภายในประเทศ ควรมีการปรับปรุงการจัดสรรนมโรงเรียน รวมทั้งกฎเกณฑ์/กติกา การนำเข้านมผง และ ปรับราคาประกัน โดยใช้มาตรการที่ยืดหยุ่น โดยทำที่สุดจะต้องดำเนินไปตามกลไกตลาด

อาจารย์อัครธรรม แสงวิภาค อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้เสนอทางเลือกโดยการขยายจำนวนวันในโครงการนมโรงเรียนหรือขยายชั้นเรียนให้สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวควรเป็นมาตรการระยะสั้นเพื่อให้เวลาเกษตรกรและสหกรณ์ได้มีเวลาปรับตัวเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต

สำหรับมาตรการในระยะยาว คุณยาใจ กิจการ ผู้จัดการฝ่ายวิจัย Rabobank ประเทศไทย ให้ความเห็นว่าไม่ว่าจะมี FTA หรือไม่ อุตสาหกรรมนมของไทยจะต้องได้รับการพัฒนา ในด้านอุปทาน ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างระบบสหกรณ์โคนมและห่วงโซ่มูลค่าของอุปทาน โดยเฉพาะการบริหาร และการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ควรมีการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมายด้านอาหาร รวมถึงการกำหนดแผนและเป้าหมายของอุตสาหกรรมอาหารนมไทยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งอาจจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลกำหนดนโยบายช่วยเหลือและพัฒนาอุตสาหกรรมนม โดยเฉพาะ

ผลจากการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มมูลค่าส่วนส่วนเพิ่ม จากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในธุรกิจอุตสาหกรรมนม จะช่วยให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น นอกจากนี้การลดช่องว่างระหว่างราคาน้ำนมดิบและนมผงนำเข้า จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้แปรรูปหันมาใช้นมดิบที่ผลิตภายในประเทศมากขึ้น

ปิดการสัมมนาเวลา 14.30 น.
